

РОЗДІЛ 10 СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.965

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/120>

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF REALIZATION OF PROFESSIONAL RIGHTS AND OBLIGATIONS OF ATTORNEY IN UKRAINE

Лохматов О.А., студент II курсу магістратури

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню і всебічному вивченню проблеми реалізації професійних прав та обов'язків адвоката в Україні. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що аналіз, зокрема, практичної реалізації професійних прав та обов'язків адвоката допомагає розкрити сутність цієї професії, з'ясувати її місце та роль у сучасному правовому середовищі, а також забезпечити належний рівень професійної діяльності адвокатів. Окрім того, дослідження дозволяє проаналізувати наявні проблеми реалізації професійних прав та обов'язків адвоката в Україні, що можуть проявлятися, серед іншого, у вчиненні тиску на адвоката і перешкодженні його законній діяльності. Зокрема, вдалося виокремити норми законодавчих актів, положення яких також вимагають вдосконалення, аби відповідати вимогам адвокатської діяльності сьогодення. До того ж, дослідження цієї теми дозволить отримати глибше розуміння професійної діяльності адвоката та сприятиме покращенню якості правового захисту осіб в Україні.

Частково розкриті питання проблем реалізації професійних прав та обов'язків адвоката в Україні. Проаналізовано положення національного законодавства, зокрема, ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення. Окрім того, досліджено практику національних судів, ЄСПЛ, звітньо-статистичні дані органів адвокатського самоврядування та доктринальні погляди вчених.

Зокрема, встановлено, що відмова у наданні відповіді на адвокатські запити (*шляхом подання яких реалізується, зокрема, право адвоката*), їхнє ігнорування розглядається судами і врешті-решт можна отримати дану інформацію. А особи, які вчиняють такі дії, можуть бути притягнуті до відповідальності. Проте, в даному випадку існує проблема щодо строків розгляду таких заяв, адже інформація, яку намагається отримати адвокат, може втратити свою актуальність, та необхідність у ній може зникнути, що в свою чергу може вплинути на ефективність захисту. Окрім того, в діяльності адвоката нерідко трапляються випадки, коли у здійсненні ним своєї діяльності намагаються створити перешкоди різні групи осіб.

На підставі проведеного дослідження виокремлено ряд проблем, з якими адвокат стикається під час реалізації своїх професійних прав та обов'язків. Проаналізовано норми законодавства, які потребують удосконалення, зважаючи на виокремлену проблематику. На підставі цього запропоновано варіанти вирішення проблем, з якими стикається адвокат під час реалізації своїх професійних прав та обов'язків в Україні.

Ключові слова: права, обов'язки, адвокат, реалізація, проблеми.

The article is devoted to the research and comprehensive study of the problem of realization of the professional rights and obligations of attorney in Ukraine. The relevance of the research topic lies in the fact that the analysis, in particular, of the practical aspects of attorney's professional rights and obligations helps to reveal the essence of this profession, to clarify the place and role in the modern legal environment, as well as to ensure the proper level of professional activity of attorneys. In addition, the study allows us to analyze the existing problems of the realization of the professional rights and obligations of attorney in Ukraine, which can be manifested, among other things, in putting pressure on an attorney and hindering his legal activities. In particular, it was possible to single out the rules of legislative acts, the provisions of which also require improvement in order to meet the requirements of today's legal practice. In addition, the study of this topic will allow to gain a deeper understanding of the professional activity of attorney and contribute to the improvement of the quality of legal protection of individuals in Ukraine.

The issues of the implementation of the professional rights and obligations of attorney in Ukraine are partially revealed. The provisions of national legislation, in particular, the Law «On the Bar and Legal Practice», the Criminal Code of Ukraine, the Code of Ukraine on Administrative Offenses, were analyzed. In addition, the practice of national courts, the ECHR, reporting and statistical data of the self-governing bodies of attorneys and doctrinal sources were studied. In particular, it was established that the refusal to respond to the attorney's requests (*by submitting which the right of attorney is exercised, in particular*), their ignoring is considered by the courts, and in the end it is possible to obtain this information. And persons who commit such actions may be held accountable. However, in this case, there is a problem regarding the terms of consideration of such applications, because the information that the attorney is trying to obtain may lose its relevance and the need for it may disappear, which in turn may affect the effectiveness of the defense. In addition, in the activity of attorney, there are cases when various groups of people try to create obstacles in the performance of their activities.

On the basis of the conducted research, several problems that the attorney faces during the realization of his professional rights and obligations have been identified. Legislation rules that need to be improved, taking into account the identified problems, were analyzed. Based on this, options for solving the problems faced by an attorney in the exercise of his professional rights and obligations in Ukraine are proposed.

Key words: rights, obligations, attorney, realization, problems.

В сучасному українському суспільстві правова система та роль адвокатури набувають все більшого значення в забезпеченні реалізації прав і свобод осіб. Одним із ключових учасників в цьому процесі є адвокат, який виступає як захисник прав та особливий суб'єкт правової системи.

Процеси євроінтеграції України, новим поштовхом для яких стало отримання Україною статусу кандидата у члени ЄС, прямо свідчать про вибір нашою країною європейської системи цінностей, зокрема тих, що стосуються стандартів захисту прав людини та надання право-

вої допомоги. Позиціонування України в векторі саме цієї системи цінностей втілюється в наукових дослідженнях, які розкривають правову природу адвокатури як самостійного інституту захисту прав людини в системі правосуддя.

Таким чином, належне функціонування такого інституту громадянського суспільства, як адвокатура, – відіграє провідну роль у правовій державі, де шанують і дотримуються букви та духу закону, сприяє розвитку та укріпленню демократичних засад і допомагає підвищувати рівень загальної правової культури населення.

Тим не менш, в діяльності адвоката нерідко трапляються випадки, коли у здійсненні ним своєї діяльності намагаються створити перешкоди різні групи осіб.

Втручання в діяльність захисника чи представника особи визнається кримінальним проступком відповідно до статті 397 КК України [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 397 КК України, втручанням в діяльність захисника є «вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробацийним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк» [1].

Зокрема у частині другій визначається додатковий критерій: «ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища – караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробацийним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років» [1].

Можна погодитись з Карповою Н.Ю. у тому, що об'єктивна сторона злочину передбаченого ч. 1 ст. 397 КК України проявляється у [2, с. 291]:

– вчиненні в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи з надання правової допомоги. Вчинення в будь-якій формі перешкод означає створення перепон для здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи з надання правової допомоги шляхом застосування підкупу, безпідставної відмови у наданні захиснику чи представнику особи необхідних для виконання ними своїх повноважень документів або іншої інформації, неправомірного позбавлення захисника чи представника особи права захищати особу або представляти її інтереси в суді, неправомірного обмеження побачень вже допущеного до справи захисника, чи представника особи з підзахисним, чи з особою, інтереси якої представляють в суді тощо;

– порушенні встановлених законом гарантій здійснення діяльності захисника чи представника особи – будь-яких протиправних діянь, спрямованих на посягання на честь і гідність, професійні права адвоката-захисника чи представника особи, допит адвоката-захисника чи представника особи як свідка щодо відомостей, які складають адвокатську таємницю, прослуховування телефонних розмов адвоката/захисника чи представника особи, внесення суддею окремої ухвали суду щодо правової позиції адвоката (захисника) чи представника особи у справі, проведення досудового розслідування стосовно адвоката/захисника чи представника особи у зв'язку з наданням ними правової допомоги тощо;

– порушенні професійної таємниці захисника чи представника особи, яке полягає в діях, спрямованих на незаконне одержання відомостей, які належать до професійної таємниці, розголошення відомостей, які належать до професійної таємниці.

Звернемо увагу на судову практику, в якій висвітлені проблеми реалізації професійних прав та обов'язків адвоката в Україні.

27.07.2023 року Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду ухвалою по справі № 991/5681/23 встановила порушення прав адвоката зі сторони детективів НАБУ [3]. Відповідно до фабули справи, «Недотримання відповідних процесуальних гарантій під час проведення обшуку і вилучення речей у помешканні адвоката чи іншому його володінні зумовлює порушення ст. 8 Європейської конвенції з прав людини (п. п. 66-68 рішення ЄСПЛ у справі "Візер та Бікос Бетейлігунген ГмБХ проти Австрії" /

WIESER AND BICOS BETEILIGUNGEN GmbH v. AUSTRIA від 16.10.2007, заява N 744336/01).

Крім того, гарантії адвокатської діяльності ОСОБА_6 не були належним чином дотримані в частині присутності під час обшуку представника ради адвокатів регіону, зважаючи на те, що представник органу адвокатського самоврядування прибув на місце обшуку після його початку й тоді, коли мобільний телефон та ноутбук у власника були вже вилучені.

На думку колегії суддів, оскільки у цій справі встановлено порушення гарантій адвокатської діяльності зі сторони детективів НАБУ, а також зважаючи на відсутність в національному законодавстві гарантій, які б практично могли бути реалізовані в частині щодо огляду і вилучення з мобільного телефону лише тієї інформації, яка стосується кримінального провадження, у тому числі, при призначенні та проведенні експертизи, підстави для накладення арешту на майно адвоката ОСОБА_6 відсутні. Надаючи саме таку оцінку щодо відсутності в законодавстві гарантій суд апеляційної інстанції виходить із того, що дана справа подібна до тієї, у зв'язку з якою ЄСПЛ в справі "Аноре і інші проти Франції" визнав наявність порушення прав адвоката. Крім того, матеріали клопотання містять відомості про намагання оглянути інформацію на наявних пристроях після їх вилучення за відсутності власника – адвоката, який заявляв про збереження адвокатської таємниці на них, що, за відсутності у законодавстві відповідних гарантій, є неприпустимим, у тому числі, з врахуванням відсутності статусу підозрюваного чи обвинуваченого у такого власника майна» [3].

Іншим прикладом перешкоджання реалізації адвокатом його прав та обов'язків є справа № 757/20230/20-к, яка розглядалась Печерським районним судом міста Києва. Судом було встановлено, що «під час проведення вказаного обшуку співробітники прокуратури Київської області та СБУ свідомо, умисно та цілеспрямовано не допустили до участі у ньому запрошених ОСОБА_3 адвокатів ОСОБА_14 та ОСОБА_28. Факт перешкоджання адвокату у здійсненні його професійної діяльності та порушення права затриманого ОСОБА_3 на захист під час обшуку знайшли своє підтвердження під час судового розгляду, окрім як в показаннях самого ОСОБА_3, також в ході дослідження відеозапису обшуку, зауважень адвоката ОСОБА_14 доданих нею до протоколу обшуку, відеозаписами, зробленими на відеореєстратори особистих мобільних телефонів адвокатів ОСОБА_14 і ОСОБА_28, а також зверненнями адвоката ОСОБА_14 з цього приводу до органів Національної поліції. Зокрема, адвокат ОСОБА_14, з 14:00 до 18:00, упродовж 4 годин намагалася потрапити до квартири, щоб забезпечити надання затриманому ОСОБА_3 правової допомоги і здійснення захисту під час проведення обшуку, для чого вона стукала у входні двері, неодноразово, тривалий час переконувала співробітників СБУ пропустити її, навіть викликала співробітників патрульної поліції, однак, безрезультатно. Співробітники СБУ допустили адвоката ОСОБА_14 до участі в обшуку лише тоді, коли вже фактично закінчили його проводити і розпочали складати протокол слідчої дії» [4].

Ще одним прикладом порушення прав адвокатів стала подія, коли шестеро працівників СБУ під час обшуку напали на двох адвокатів. Причиною агресивної поведінки стали клієнти, які підозрюються у колабораційній діяльності, а наслідком – тілесні ушкодження одного із захисників. Ці «методи» роботи тепер вивчає ДБР. Про відкриття кримінального провадження та початок досудового розслідування повідомила Миколаївська спеціалізована прокуратура у сфері оборони Південного регіону. Інцидент стався на початку весни і один із потерпілих поінформував про ці події Комітет НААУ з питань захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. У Національній асоціації опрацювали звернення, підготували від-

повідну аргументацію та направили листи до керівництва Служби безпеки, Державного бюро розслідувань та Офісу Генерального прокурора [5].

Наслідком цього стало відкриття кримінального провадження за фактом вчинення співробітниками СБУ кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 397 (Втручання в діяльність захисника чи представника особи, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища) Кримінального кодексу України.

Окрім цього, управління СБУ в Херсонській області призначило службову перевірку щодо дій своїх співробітників стосовно адвокатів [5].

Насправді на сьогодні було прийнято дуже мало обвинувальних вироків у відношенні осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 397 КК України. Це пов'язано насамперед не з відсутністю таких порушень. Про численні порушення час від часу повідомляє Національна асоціація адвокатів України. Проблема полягає в тому, що на практиці виникають обставини, коли представники правоохоронних органів не бажають реєструвати звернення з боку адвокатів по відношенню інших представників правоохоронних органів. Тому можна зіткнутись з численними зверненнями адвокатів про бездіяльність слідчого щодо внесення відомостей про кримінальне правопорушення до єдиного реєстру досудових розслідувань. Надалі такі справи або «зупиняються», або вони підлягають закриттю у порядку, передбаченому процесуальним законодавством.

Слід враховувати, що питання реалізації прав та обов'язків адвоката тісно пов'язані з правами та інтересами особи, представником якої є адвокат у конкретній справі. Тому будь-яке порушення професійних прав та обов'язків адвоката є водночас порушенням прав та інтересів його клієнта. Зокрема, такої позиції дотримується і суд. Так, П'ятий апеляційний адміністративний суд у постанові по справі № 814/1057/18 від 20.12.2018 року визначив, що «відмова відповідача у наданні адвокату позивача інформації на адвокатський запит ... є неправомірною, і така відмова безумовно негативно впливає на права та інтереси позивача, як особи, яка надала адвокату весь обсяг повноважень, необхідних для захисту прав позивача» [6].

Таким чином, права та обов'язки адвоката встановлюються не просто на благо клієнта, але і суспільства в цілому. Реалізація адвокатами своїх професійних прав та обов'язків сприяє доброчесності та всебічності правосуддя. Адвокати є опорою у захисті верховенства права, сприянні доступу до правосуддя та правової допомоги, дотриманні належної процедури в судочинстві, створенні конкурентної системи правосуддя та сприянні неупередженості правосуддя. В свою чергу, метою встановлення професійних прав та обов'язків адвокатів є насамперед сприяння належному захисту прав та інтересів клієнтів. При цьому, адвокати повинні уникати зловживань професійними правами поза межами професійної діяльності.

Статтею 3 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що «Адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом. З метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування» [7]. Отже, органи адвокатського самоврядування повинні активно сприяти забезпеченню реалізації і захисту прав адвоката.

В свою чергу, органи адвокатського самоврядування об'єднує Національна асоціація адвокатів України, яка діє через організаційні форми адвокатського самоврядування, такі як: З'їзд адвокатів України, Рада адвокатів України, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, Вища ревізійна комісія адвокатури, Конференція адвокатів регіону, Рада адвокатів регіону, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія, Ревізійна комісія регіону [8].

У структурі НААУ діє Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ, що є постійно діючим колегіальним дорадчим органом, утвореним при Національній асоціації адвокатів України відповідно до рішення Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 74. Основною метою діяльності Комітету є захист професійних та інших прав адвокатів, сприяння забезпеченню гарантій адвокатської діяльності та необхідних умов для ефективного та якісного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків [8].

Як повідомляє Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності Національної асоціації адвокатів України, «Раніше Комітетом було отримано статистичні дані про досудові розслідування за статтями 397–400 КК України, так звані «адвокатськими статтями». Дана статистика відображає те, що за фактами вчинення порушень професійних прав та гарантій адвокатів до ЄРДР вноситься велика кількість кримінальних проваджень, однак з обвинувальними актами до суду передаються одиниці.

Продовжуючи аналіз роботи кримінальної юстиції в частині притягнення до відповідальності порушників гарантій Адвокатури в особі кожного окремого адвоката, Комітетом отримано статистичні відомості від Державної судової адміністрації України за 2021–2022 роки.

Відповідно, статистика свідчить, що дуже мало проваджень перебуває саме за «адвокатськими статтями» у судах. Більше того, по статтях 397 та 400 КК України протягом двох років вироків взагалі не винослось. Чи можна це розцінювати як небачене піднесення рівня правосвідомості в суспільстві? Сотні адвокатів, які звертаються до Комітету та Рад адвокатів регіонів за захистом своїх гарантованих професійних прав, з цим не погоджуються.

Стаття 398 КК України, якою передбачена відповідальність за погрозу чи насильство щодо захисника, є «найпопулярнішою». У 2021 році на розгляді в судах перебувало 17 проваджень, серед яких винесено 4 вирокі. А у 2022 році, за ст. 398 КК України перебувало 12 проваджень, у яких постановлено 3 вирокі.

Дані обставини наводять на висновки, що в масштабі щоденних скандальних порушень професійних прав та гарантій адвокатів на території всієї України, 4 вирокі у рік є нікчемним показником. Побиття адвокатів у будівлях суду, вилучення інформації, що становить адвокатську таємницю, ототожнення адвокатів з клієнтами та інші цинічні порушення не тягнуть за собою реальну відповідальність. Як наслідок, під загрозою знаходиться не тільки інститут адвокатури в Україні, а і кожна особа, якій надається правова допомога» [9].

Протягом 2023 року до Комітету з питань захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ надійшло 98 звернень щодо порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. У рамках розгляду цих скарг Комітетом НААУ було видано 78 листів, 45 з яких направлено до правоохоронних органів, з вимогами припинити порушення прав адвоката, провести службове розслідування та притягнути порушників до дисциплінарної відповідальності.

Окрім розгляду звернень, Комісія вживає оперативних заходів реагування на порушення професійних прав адвокатів та забезпечує захист адвокатської діяльності, зокрема під час проведення обшуків у адвокатів. За під-

сумками року членами комітету було проведено 137 слідчих дій [10].

Згідно з офіційною статистикою Офісу Генерального прокурора за поданою інформацією про злочини проти адвокатів у 2023 році було відкрито 100 кримінальних проваджень.

Утім жодне не було передане до суду з обвинувальним актом, жодній особі не було оголошено про підозру [10].

В свою чергу, Розділ XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» КК України містить чотири склади злочинів, об'єкт яких пов'язаний із адвокатською діяльністю, а саме:

– ст. 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи;

– ст. 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи;

– ст. 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи;

– ст. 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.

Згідно із звітом, який був складений відповідно наказу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 299 «Про затвердження форм єдиної звітності про стан кримінальної протиправності», за 2023 рік до Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено відомості про 100 кримінальних правопорушень проти адвокатів та адвокатської діяльності, в тому числі:

– 77 – за статтею 397 КК України (Втручання в діяльність захисника чи представника особи);

– 20 – за статтею 398 КК України (Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи);

– 3 – за статтею 399 КК України (Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи).

Разом з урахуванням проваджень, які були розпочаті роками раніше, до суду з обвинувальним актом не було направлено жодної справи. Зокрема, з даної статистики можна помітити, що у справах відповідно до даних статей не було вручено жодного повідомлення про підозру [11].

Водночас, 67 справ представники правоохоронних органів закрили через відсутність події кримінального правопорушення, відсутність в діянні складу кримінального правопорушення та з інших підстав відповідно до ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України.

Станом на кінець року не було прийнято рішення про закінчення або зупинення провадження у всіх ста справах [11].

Більшість кримінальних правопорушень проти адвокатів вчиняється саме під час проведення слідчих (розшукових) заходів у кримінальному провадженні, переважно під час обшуків та під час затримання особи у кримінальному провадженні. Як наслідок, особами, які часто займаються подібними речами, є, як правило, слідчі та працівники органів досудового розслідування, а також їхні колеги, які відповідають за розслідування кримінальних правопорушень проти адвокатів, фактично перешкоджаючи ходу розслідування.

Як можна побачити з вищенаведених прикладів, на сьогодні існує реальна проблема як реалізації професійних прав та обов'язків адвоката, так і їх подальшого захисту у випадку перешкодження адвокату у здійсненні його діяльності. І проблема ця комплексна: починаючи від санкції, яка передбачена за перешкодження втіленню адвокату його професійних прав та обов'язків (наприклад, в контексті направлення адвокатського запиту, забезпечення конфіденційності інформації, недопущення адвоката до його клієнта, тощо), та закінчуючи притягненням до відповідальності осіб, які перешкоджають реалізації адвокатом його прав та обов'язків (наприклад, коли на такі справи неоперативно реагують, про такі справи про-

сто «забувають») або правоохоронні органи саботують розслідування злочинів проти адвокатів тощо).

На жаль, на сьогодні досить важко розв'язати ту частину проблеми, що пов'язана з притягненням до відповідальності осіб за перешкодження реалізації адвокатом його професійних прав та обов'язків.

1) По-перше, це пов'язано з великою завантаженістю судової системи, через що розгляд справ часто затягується, незважаючи на процесуальні строки.

2) По-друге, проблема полягає в низькому рівні правової культури суспільства, представники якого здебільшого просто не розуміють важливості дотримання і реалізації адвокатом своїх професійних прав та обов'язків.

Проте, що стосується санкцій за перешкодження діяльності адвоката, в ході якої він реалізує професійні права та обов'язки, то автор вважає за необхідне запропонувати таке.

Чинною ч. 5 ст. 212³ КУпАП передбачена відповідальність за неправомірну відмову в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена відповідно до ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» – у вигляді штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [12].

Керуючись, перш за все, превентивною функцією права, автор вважає за можливе пропонувати посилити санкцію цієї статті, в частині підвищення штрафу на посадових осіб. Таким чином, автор пропонує викласти ч. 5 ст. 212³ КУпАП в такій редакції:

«Неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Окрім того, пропозиція щодо зміни санкцій стосується і статей 397–400 КК України [1]. Зокрема, автор пропонує:

– викласти ст. 397 КК України в такій редакції:

«1. Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці – карається штрафом від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до трьох років, або пробачієм наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, – караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачієм наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до чотирьох років».

– викласти ст. 398 КК України в такій редакції:

«1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо захисника чи представника особи, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, – карається пробачієм наглядом на строк до чотирьох років або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння захиснику чи представнику особи або їх близьким родичам легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, – карається обмеженням волі на строк від чотирьох до шести років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння тим самим особам у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, тяжкого тілесного ушкодження – карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років».

– викласти ст. 399 КК України в такій редакції:

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить захиснику чи представнику особи або їх близьким родичам, у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, – караються штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачіним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або якщо вони заподіяли шкоду в особливо великих розмірах, – караються позбавленням волі на строк від шести до дев'яти років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, що спричинили загибель людей, завдання їм

тяжких тілесних ушкоджень чи настання інших тяжких наслідків, – караються позбавленням волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років».

– викласти ст. 400 КК України в такій редакції:

«Вбивство або замах на вбивство захисника чи представника особи або їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, – караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі».

Таким чином, потенційні особи, які виявлятимуть бажання якимось чином завадити адвокату в реалізації його професійних прав та обов'язків, будуть обізнані про більш жорстку санкцію за подібні дії або бездіяльність. А у випадку порушення професійних прав та обов'язків адвоката, такі особи нестимуть більш жорстку відповідальність, на яку зважатимуть інші потенційні порушники прав та обов'язків адвоката в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Карпова Н.Ю. Особливості складу злочину, передбаченого ст. 397 КК України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. С. 289–292. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/vaau_2009_1_57.pdf
3. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 27.07.2023 р. у справі № 991/5681/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112539739>
4. Вирок Печерського районного суду міста Києва від 23.08.2023 у справі № 757/20230/20-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113235262>
5. На працівників СБУ, які «схилили» адвокатів відмовитись від захисту, завели справу. *НААУ. НААУ*. URL: <https://unba.org.ua/news/8156-na-pracivnikiv-sbu-yaki-shilyali-advokativ-vidmovitis-vid-zahistu-zaveli-spravu.html?fbclid=IwAR2rw7MZN-5judtaymvzPAEBfz1jSo5ZHivfoKctkr1hbu-clYv1EEF1LFU>
6. Постанова П'ятого апеляційного адміністративного суду від 20.12.2018 р. у справі № 814/1057/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78746013>
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
8. Про Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності *НААУ. НААУ*. URL: <https://unba.org.ua/komitet>
9. Відсутність реальної відповідальності. *Facebook*. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02D37cny88Pmp68tLNAEvYsdWcl3BNT5MuswkY5wqhiP61dg2u2BhJT6FMKWCbQViml&id=124473864613650
10. Щотижня дві скарги: адвокати повідомляють про порушення прав і гарантій | *НААУ. НААУ*. URL: <https://unba.org.ua/news/8705-shotizhnya-dvi-skargi-advokati-povidomlyayut-pro-porushennya-prav-i-garantij.html>
11. Правоохоронці саботують розслідування злочинів проти адвокатів, – Комітет *НААУ | НААУ. НААУ*. URL: <https://unba.org.ua/news/8701-pravoohoronci-sabotuyut-rozsliduvannya-zlochiviv-proti-advokativ-komitet-naau.html>
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 14 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>